ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 10ης Ιουλίου 1986 *

Στην υπόθεση 234/84,

Βασίλειο του Βελγίου, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Εξωτερικών Σχέσεων, διά του διευθυντού του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας με τις Αναπτυσσόμενες Χώρες R. Hoebaer, επικουρούμενο από τον J. F. Bellis, δικηγόρο Βρυξελλών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την πρεσβεία του, 4, rue des Girondins, Résidence Champagne,

προσφεύγον,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από το νομικό της σύμβουλο A. Abate, επικουρούμενο από τον J. Delmoly, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γ. Κρεμλή, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής C(84) 496, της 17ης Απριλίου 1984, σχετικά με ενίσχυση που χορήγησε η βελγική κυβέρνηση σε επιχείρηση που παράγει, μεταξύ άλλων, εξοπλισμό για τη βιομηχανία τροφίμων που βρίσκεται στο Tournai (ΕΕ L 276, σ. 34),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann και R. Joliet, προέδρους τμήματος, G. Bosco, O. Due, Y. Galmot, K. Κακούρη, T. F. O' Higgins και F. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Απριλίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Σεπτεμβρίου 1984, το Βασίλειο του Βελγίου άσκησε, δυνάμει του άρθρου 173, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί την ακύρωση της αποφάσεως 84/496 της Επιτροπής, της 17ης Απριλίου 1984 (ΕΕ L 276, σ. 34), καθόσον με αυτή ορίζεται ότι η εισφορά κεφαλαίου ύψους 145 εκατομμυρίων βελγικών φράγκων (BFR) που πραγματοποίησε το 1982 μια δημόσια εταιρία holding περιφερειακού χαρακτήρα, η Société régionale d'investissement de Wallonie (στο εξής: SRIW), προς εγκατεστημένη στο Tournai επιχείρηση που κατασκευάζει, ιδίως, εξοπλισμό για τη βιομηχανία τροφίμων, ειδικότερα, κάδους για την αποθήκευση μπίρας, συνιστά ενίσχυση ασυμβίβαστη με την Κοινή Αγορά κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης και πρέπει, συνεπώς, να καταργηθεί.

2 Στο προοίμιο της αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει, μεταξύ άλλων, ως αιτιολογία, την οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως η οποία συνιστούσε τέτοιο μειονέκτημα, ώστε ήταν ελάχιστα πιθανό να μπορέσει η επιχείρηση να εξεύρει τα αναγκαία για την επιβίωσή της ποσά στην ιδιωτική κεφαλαιαγορά. Τα ακαθάριστα κέρδη που πραγματοποίησε από το έτος 1977 δεν επέτρεψαν απόσβεση των εγκαταστάσεων· ο μέσος όρος ζημιών κατά την εν λόγω περίοδο ανερχόταν στο 5 % περίπου του κύκλου εργασιών· από το έτος 1979 τα ταμειακά διαθέσιμα ήταν αρνητικά. Εξάλλου, το βελγικό δημόσιο παρενέβη, ήδη, τον Απρίλιο του 1979, εισφέροντας κεφάλαιο 40 εκατομμυρίων BFR, το δε Μάιο του 1979 παρέχοντας εγγύηση για τραπεζική πίστωση ύψους 45 εκατομμυρίων, καθώς και με επιδότηση επιτοκίου 7 % επί πιστώσεως ύψους 34 εκατομμυρίων· επενέβη, και πάλι, το Μάιο του 1980 παρέχοντας εγγύηση για πίστωση ύψους 75 εκατομμυρίων και τον Αύγουστο του 1980 εισφέροντας κεφάλαιο 150 εκατομμυρίων.

3 Στο προοίμιο αναφέρεται, επίσης, ότι η επιχείρηση εξήγε το 40 % περίπου της παραγωγής της προς τα άλλα κράτη μέλη και ότι οι ενισχύσεις που χορήγησε η βελγική κυβέρνηση είχαν ως αποτέλεσμα να μειώσουν τα οικονομικά βάρη της εν λόγω επιχειρήσεως και να της παράσχουν με τον τρόπο αυτό πλεονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της. Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι ενισχύσεις μπορούσαν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσουν ή να απειλήσουν με νόθευση τον ανταγωνισμό, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ευνοώντας την εν λόγω επιχείρηση και την κατασκευή εξοπλισμού, ιδίως για την βιομηχανία τροφίμων.

4 Η Επιτροπή διαπίστωσε επίσης, στο προοίμιο της αποφάσεως, ότι ο τομέας κατασκευής του εν λόγω εξοπλισμού αντιμετώπιζε αναμφιβόλως υπερπροσφορά και ότι η εξέλιξη του εν λόγω τομέα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι η διατήρηση των ικανοτήτων παραγωγής με τη βοήθεια κρατικών ενισχύσεων αντέβαινε προς το κοινό συμφέρον, ακόμα και όταν η χορήγηση της ενισχύσεως συνδεόταν με σχέδιο αναδιαρθρώσεως. Η Επιτροπή ανέφερε ότι οι κυβερνήσεις δύο κρατών μελών και δύο επαγγελματικών οργανώσεων του ίδιου τομέα της γνωστοποίησαν ότι συμμερίζονται τις ανησυχίες της για τη βελγική ενίσχυση. Τέλος, στο προοίμιο τονίζεται ότι η βελγική κυβέρνηση δεν μπόρεσε να δώσει και η Επιτροπή δεν μπόρεσε να βρει καμία δικαιολογία που να επιτρέπει τον ισχυρισμό ότι η εν λόγω ενίσχυση συγκεντρώνει τους όρους που απαιτούνται για την εφαρμογή μιας από τις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

5 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία και ιδίως από τα στοιχεία που παρέσχε η βελγική κυβέρνηση κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου, η εν λόγω επιχείρηση είναι μια παλιά οικογενειακή επιχείρηση η οποία αντιμετώπισε δυσκολίες από το 1974 και η οποία, περί το τέλος του 1978, σημείωσε ζημίες ύψους 95 εκατομμυρίων BFR, ενώ το εταιρικό της κεφάλαιο ανερχόταν μόνο σε 4 εκατομμύρια. Επειδή η τράπεζα με την οποία συναλλασσόταν σταμάτησε να τη συνδράμει, η επιχείρηση απευθύνθηκε προς το δημόσιο το οποίο της παρέσχε εγγύηση 75 εκατομμυρίων BFR και το οποίο κατόπιν, τον Απρίλιο του 1979, εισέφερε νέο εταιρικό κεφάλαιο με αποτέλεσμα να καταστεί μέτοχος κατά 70 %. Παρά τις παρεμβάσεις αυτές το συσσωρευμένο έλλειμμα ανερχόταν σε 180 εκατομμύρια όταν, τον Αύγουστο του 1980, το εταιρικό κεφάλαιο, παρά την επανεκτίμηση των ακινήτων και το συνυπολογισμό των αποθεμάτων, έφθασε το μηδέν. Με εισφορά νέου εταιρικού κεφαλαίου 150 εκατομμυρίων BFR το δημόσιο, το οποίο εκπροσωπούσε πλέον η SRIW, κατέστη μοναδικός μέτοχος της επιχειρήσεως.

6 Στο πλαίσιο της δεύτερης ανασύστασης του κεφαλαίου, εφαρμόστηκε ένα σχέδιο αναδιαρθρώσεως οι στόχοι, όμως, του οποίου δεν μπόρεσαν να επιτευχθούν, καθόσον οι

ζημίες εκμεταλλεύσεως ανήλθαν σε 20 εκατομμύρια το 1980, σε 33 εκατομμύρια το 1981 και σε 91 εκατομμύρια το 1982. Με την ευκαιρία της επίδικης εισφοράς κεφαλαίου καταρτίστηκε νέο σχέδιο αναδιαρθρώσεως που απέβλεπε σε μείωση του κόστους, μεταξύ άλλων, με μείωση του προσωπικού από 400 σε 225 περίπου υπαλλήλους και με αύξηση του μεριδίου που κατείχε η επιχείρηση στην αγορά, ιδίως με την προώθηση νέων προϊόντων και αύξηση των εξαγωγών εκτός Κοινότητας. Επειδή οι οικονομικοί στόχοι αυτού του σχεδίου δεν μπόρεσαν να επιτευχθούν η επιχείρηση τέθηκε υπό πτώχευση στις αρχές του 1986.

7 Κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου, η βελγική κυβέρνηση παρέσχε πληροφορίες ως προς τον κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως και τη γεωγραφική τους κατανομή. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1979-1982 ο κύκλος εργασιών κυμαινόταν μεταξύ 305 (1982) και 562 (1980) εκατομμυρίων βελγικών φράγκων και ότι το 42 με 54 % των εν λόγω ποσών αφορούσε εξαγωγές προς τα άλλα κράτη μέλη, ενώ το ποσοστό των εξαγωγών προς τρίτες χώρες κυμαινόταν μεταξύ 21 και 40 %.

8 Προς στήριξη του αιτήματός της ακυρώσεως η βελγική κυβέρνηση προβάλλει, κατ' ουσία, τρεις λόγους:

α) εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καθόσον η επίδικη εισφορά κεφαλαίου δεν συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως·

β) εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, και ανεπαρκής αιτιολογία, καθόσον η απόφαση της Επιτροπής δεν εξηγεί γιατί η εν λόγω εισφορά επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και νοθεύει τον ανταγωνισμό·

γ) παραβίαση των δικαιωμάτων υπερασπίσεως, καθόσον η Επιτροπή δεν κοινοποίησε στη βελγική κυβέρνηση τις καταγγελίες που διατύπωσαν τα κράτη μέλη και οι επαγγελματικές οργανώσεις που έλαβαν μέρος στη διοικητική διαδικασία.

α) Επί του χαρακτήρα της επίδικης εισφοράς κεφαλαίου

9 Η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή απαγορεύοντας στο βελγικό δημόσιο να μετάσχει σε αύξηση κεφαλαίου της επιχειρήσεως, το θέτει σε δυσμενέστερη θέση σε σύγκριση με τον ιδιώτη μέτοχο. Είναι φυσικό και θεμιτό να στηρίξει ένας μέτοχος, με συμπληρωματική εισφορά κεφαλαίου, μια επιχείρηση την οποία ελέγχει και η οποία αντιμετωπίζει παροδικές δυσχέρειες, ιδίως όταν η εισφορά αυτή εντάσσεται σε

ένα σχέδιο αναδιαρθρώσεως που προβλέπει, όπως στην παρούσα περίπτωση, αναπροσανατολισμό των δραστηριοτήτων της επιχειρήσεως προς άλλους τομείς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αποσκοπούν σε εξαγωγές εκτός Κοινότητας.

10 Κατά την Επιτροπή, το δημόσιο μπορεί ως μέτοχος να στηρίξει μια επιχείρηση. Ωστόσο, κατά την ενέργειά του αυτή οφείλει να τηρήσει τους κανόνες του ανταγωνισμού, όπως σαφώς προκύπτει από το άρθρο 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

11 Πριν από την πραγματοποίηση της επίδικης αυξήσεως κεφαλαίου η βελγική κυβέρνηση δεν παρέσχε καμία πληροφορία προς την Επιτροπή, παρά τις επανειλημμένες αιτήσεις της τελευταίας. Είναι, βεβαίως, αληθές ότι, στη συνέχεια, η εν λόγω κυβέρνηση πληροφόρησε την Επιτροπή ότι η εισφορά κεφαλαίου εντασσόταν σε ένα σχέδιο αναδιαρθρώσεως που απέβλεπε στους προαναφερθέντες στόχους, το σχέδιο, όμως, αυτό δεν κοινοποιήθηκε ποτέ στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93. Η Επιτροπή έλαβε γνώση του περιεχομένου του σχεδίου αυτού μόνο όταν, λίγο πριν την προφορική διαδικασία, η βελγική κυβέρνηση το προσεκόμισε κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή διαπίστωσε, εξάλλου, ότι το σχέδιο αυτό δεν μπόρεσε να συμβάλει στη βιωσιμότητα της επιχειρήσεως.

12 Ελλείψει άλλων πηγών πληροφορήσεως η Επιτροπή, στην απόφασή της, στηρίχθηκε στα οικονομικά αποτελέσματα της επιχειρήσεως, τα οποία από μακρού χρόνου ήταν αρνητικά, παρά τις προγενέστερες εισφορές κεφαλαίου, καθώς και στις ετήσιες εκθέσεις της SRIW οι οποίες αναφέρονταν στις δυσχέρειες της επιχειρήσεως. Ενόψει των αποτελεσμάτων και του ιστορικού της εξελίξεως της επιχειρήσεως μέχρι την πτώχευσή της τον Ιανουάριο του 1986, συνάγεται ότι η επιχείρηση μπόρεσε να επιβιώσει μόνο χάρη στις ενέσεις από το δημόσιο ταμείο. Ορθώς, συνεπώς, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η εισφορά κεφαλαίου συνιστά κρατική ενίσχυση διασώσεως, καθόσον, υπό τις περιστάσεις αυτές, η επιχείρηση δεν θα μπορούσε να εξεύρει στην ιδιωτική κεφαλαιαγορά ή σε ιδιώτη μέτοχο μια οποιαδήποτε εισφορά κεφαλαίου.

13 Πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 1, οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης αναφέρονται στις ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή από κρατικούς πόρους « υπό οποιαδήποτε μορφή ». Κατά συνέπεια, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο στην απόφασή του της 14ης Νοεμβρίου 1984 (SA Intermills κατά Επιτροπής, 323/82, Συλλογή σ. 3809), δεν μπορεί κατ' αρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ της ενισχύσεως που χορηγείται υπό μορφή δανείων και της ενισχύσεως που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο επιχειρήσεων. Οι ενισχύσεις υπό τη μία ή την άλλη μορφή εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 92, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζει η εν λόγω διάταξη.

14 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένα τέτοιο μέτρο έχει το χαρακτήρα κρατικής ενισχύσεως ενδείκνυται να εφαρμοστεί το κριτήριο που αναφέρεται στην απόφαση της Επιτροπής και που, εξάλλου, δεν αμφισβητεί η βελγική κυβέρνηση, το οποίο στηρίζεται στις δυνατότητες της επιχειρήσεως να εξεύρει τα εν λόγω ποσά στις ιδιωτικές αγορές κεφαλαίων. Στην περίπτωση επιχειρήσεως, της οποίας το σύνολο σχεδόν του εταιρικού κεφαλαίου κατέχει το δημόσιο, πρέπει ιδίως να κριθεί αν, υπό παρόμοιες περιστάσεις, ιδιώτης εταίρος στηριζόμενος στις προβλέψιμες δυνατότητες αποδοτικότητας, ανεξάρτητα από κάθε άποψη κοινωνικής, περιφερειακής ή κλαδικής πολιτικής, θα είχε προβεί σε παρόμοια εισφορά κεφαλαίου.

15 Όπως υποστήριξε η βελγική κυβέρνηση, ιδιώτης εταίρος μπορεί ευλόγως να εισφέρει το αναγκαίο κεφάλαιο για την επιβίωση μιας επιχειρήσεως που αντιμετωπίζει παροδικές δυσχέρειες, αλλ' η οποία, όμως, μετά από αναδιάρθρωση, θα μπορούσε να επανεύρει την αποδοτικότητά της. Στην παρούσα, όμως, υπόθεση πρόκειται για επιχείρηση η οποία κατά το χρόνο της εισφοράς κεφαλαίου παρουσίαζε, από πολλά έτη, ιδιαίτερα σημαντικές ζημίες σε σχέση με τον κύκλο εργασιών της, η επιβίωση της οποίας είχε επανειλημμένως απαιτήσει την επέμβαση από το δημόσιο, προκειμένου να επανασυσταθεί το εξαντλημένο εταιρικό κεφάλαιο και της οποίας τα προϊόντα έπρεπε να διατεθούν σε μια αγορά που τη χαρακτηρίζει η υπερπροσφορά.

16 Ως προς τον ισχυρισμό της βελγικής κυβερνήσεως ότι η εισφορά κεφαλαίου συνδεόταν με την υλοποίηση σχεδίου αναδιαρθρώσεως της επιχειρήσεως, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως πρέπει να εκτιμηθεί βάσει των πληροφοριών που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν έλαβε αυτή την απόφαση. Καίτοι όμως στην αλληλογραφία των βελγικών αρχών με την Επιτροπή έγινε σύντομη μνεία της υπάρξεως σχεδίου αναδιαρθρώσεως, το περιεχόμενο του σχεδίου αυτού ουδέποτε κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 93 της Συνθήκης.

17 Από όσα προαναφέρθηκαν προκύπτει ότι η Επιτροπή, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που διέθετε κατά τον υπό κρίση χρόνο, ορθώς έκρινε ότι ήταν ελάχιστα πιθανό να εξεύρει η επιχείρηση τα αναγκαία για την επιβίωσή της ποσά στην ιδιωτική κεφαλαιαγορά και ότι για το λόγο αυτό θεώρησε ότι η συμπληρωματική εισφορά κεφαλαίου εκ μέρους της SRIW είχε το χαρακτήρα κρατικής ενισχύσεως.

18 Ο πρώτος, συνεπώς, λόγος που προέβαλε η βελγική κυβέρνηση πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της αιτιολογίας της αποφάσεως και των συνεπειών της ενισχύσεως

19 Η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η επίδικη απόφαση είναι μία από τις αποφάσεις που εκδίδονται κατά στερεότυπο τρόπο και δεν περιέχει κανένα στοιχείο από το οποίο να συνάγεται ότι η εν λόγω συμμετοχή στο κεφάλαιο μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό. Η Επιτροπή, όμως, δεν ανέλυσε την αγορά ούτε το εμπόριο των προϊόντων του εν λόγω τομέα όπως, επίσης, δεν έλαβε υπόψη της ούτε τις εξαγωγές της επιχειρήσεως προς τις τρίτες χώρες ούτε το μικρό μέγεθος της επιχειρήσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της ότι η εισφορά κεφαλαίου αποφασίστηκε για λόγους αναδιαρθρώσεως της επιχειρήσεως προκειμένου η παραγωγική της ικανότητα να προσαρμοστεί σε νέες αγορές και να μειωθεί στον παραδοσιακό τομέα του εξοπλισμού για τη βιομηχανία τροφίμων. Η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, οι επιπτώσεις της ενισχύσεως επί του ανταγωνισμού εντός της Κοινότητας δεν μπορεί παρά να είναι « de minimis ». Ο λόγος αυτός, συνεπώς, ισοδυναμεί με αμφισβήτηση, αφενός μεν της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως, αφετέρου δε της εκτιμήσεως εκ μέρους της Επιτροπής των συνεπειών της ενισχύσεως.

20 Η Επιτροπή, επικαλούμενη το άρθρο 5 της Συνθήκης, υπογραμμίζει την αμοιβαία υποχρέωση συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής και ισχυρίζεται ότι η απόφαση δεν μπορούσε να αιτιολογηθεί καλύτερα, ενόψει των ελλείψεων που παρουσίαζαν τα στοιχεία που της παρέσχε η βελγική κυβέρνηση. Η Επιτροπή αμφισβητεί την ύπαρξη μιας αρχής « de minimis » στον τομέα των ενισχύσεων και υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξαγωγές της επιχειρήσεως προς τις τρίτες χώρες. Ο αποφασιστικός παράγων είναι ότι η παραγωγή της επιχειρήσεως κατευθύνεται προς μία αγορά που τη χαρακτηρίζει η υπερπροσφορά, η οποία ωθεί και άλλες κοινοτικές επιχειρήσεις να στραφούν προς τις ίδιες τρίτες αγορές.

21 Σε ό,τι αφορά την αιτιολογία, πρέπει να τονιστεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αιτιολογία των βλαπτικών αποφάσεων πρέπει να δίνει τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχο νομιμότητας και να παρέχει στον ενδιαφερόμενο τα στοιχεία που του είναι αναγκαία προκειμένου να κρίνει αν η απόφαση είναι βάσιμη ή όχι.

22 Παρά το λακωνικό της χαρακτήρα, που οφείλεται εν μέρει στην έλλειψη συνεργασίας εκ μέρους της βελγικής κυβερνήσεως, από την αιτιολογία προκύπτει ότι για να διαπιστώσει αν συνέτρεχαν οι δύο εν λόγω προϋποθέσεις η Επιτροπή στηρίχθηκε στο γεγονός ότι η επιχείρηση εξήγε το 40 % περίπου της παραγωγής της προς άλλα κράτη μέλη, στην πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής που χαρακτηρίζει την εν λόγω αγορά,

καθώς και στο γεγονός ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην επιχείρηση είχαν ως αποτέλεσμα να μειώσουν τις οικονομικές της επιβαρύνσεις σε σύγκριση με τις επιβαρύνσεις των ανταγωνιστών της. Εφόσον δεν υπήρχε κανένα αντίθετο στοιχείο, οι διαπιστώσεις αυτές επέτρεψαν, πράγματι, στην Επιτροπή να συναγάγει το συμπέρασμα ότι η εν λόγω ενίσχυση επηρέαζε το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1.

23 Σε ό,τι αφορά την εκτίμηση της Επιτροπής, πρέπει να προστεθεί ότι από τα στοιχεία που παρέθεσε η βελγική κυβέρνηση κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία καταδείχτηκε ότι το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται καθόλου από το γεγονός ότι επρόκειτο για μετρίου μεγέθους επιχείρηση η οποία προσπαθούσε να προσανατολίσει την παραγωγή της προς νέες αγορές και τις εξαγωγές της προς τις τρίτες χώρες.

24 Ο λόγος, συνεπώς, αυτός πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

γ) Επί των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως

25 Η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν της αποκάλυψε την ταυτότητα των μερών τα οποία, σύμφωνα με την επίδικη απόφαση, συμμερίζονται τις ανησυχίες της ούτε το περιεχόμενο των καταγγελιών που της υπέβαλαν τα εν λόγω μέρη, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορέσει να ετοιμάσει αποτελεσματικώς την υπεράσπισή της η εν λόγω κυβέρνηση. Οι ενέργειες αυτές της Επιτροπής συνιστούν παράβαση ουσιώδους τύπου, κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης. Η βελγική κυβέρνηση αμφισβητεί το αν η υποχρέωση της μη κοινοποιήσεως των στοιχείων που αφορούν τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις σημαίνει ότι πρέπει να τηρηθεί μυστικό όλο το περιεχόμενο της διοικητικής διαδικασίας. Θα ήταν παράδοξο να παρέχονται λιγότερες πληροφορίες στο κράτος μέλος που αφορά η διαδικασία βάσει του άρθρου 93 της Συνθήκης από ό,τι στην τρίτη χώρα η οποία αποτελεί το αντικείμενο διαδικασίας κατά ενισχύσεων, στο πλαίσιο του κανονισμού 2176/84 της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1984 (ΕΕ L 201, σ. 1).

26 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν υπάρχει μια κατ' αντιμωλία διαδικασία που να μπορεί να συγκριθεί με εκείνη που ισχύει για τις επιχειρήσεις στον τομέα των κανόνων του ανταγωνισμού ή για τις τρίτες χώρες στον τομέα του ντάμπινγκ και των ενισχύσεων. Η όχληση, στο πλαίσιο της διαδικασίας ενισχύσεων, αποβλέπει αποκλειστικώς να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα συλλογής όλων των αναγκαίων πληροφοριών προκειμένου να εκτιμήσει αν οι ενισχύσεις συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν έχει καμία προνομιακή θέση στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 3.

27 Ως προς το θέμα αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, όπως προκύπτει ιδίως από την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979 (Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, 85/76, Rec. σ. 461), ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως, στο πλαίσιο παντός είδους διαδικασίας κατά ορισμένου προσώπου που μπορεί να καταλήξει σε βλαπτική για το πρόσωπο αυτό πράξη, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να διασφαλίζεται, έστω και όταν ελλείπει οποιαδήποτε κανονιστική ρύθμιση σχετικά με την εν λόγω διαδικασία. Αποτελεί πάγια νομολογία ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων υπερασπίσεως σημαίνει ότι στο πρόσωπο κατά του οποίου η Επιτροπή κίνησε διοικητική διαδικασία δόθηκε η δυνατότητα, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, να διατυπώσει αποτελεσματικώς την άποψή του ως προς το αληθές και το βάσιμο των περιστατικών και περιστάσεων που προβάλλονται και ως προς τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή προκειμένου να στηρίξει τον ισχυρισμό της ότι συντρέχει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.

28 Αναφέροντας την απόφασή της ότι οι κυβερνήσεις δύο άλλων κρατών μελών, καθώς και δύο επαγγελματικές οργανώσεις του ίδιου τομέα, συμμερίζονταν τις ανησυχίες της σχετικά με τη βελγική ενίσχυση, η Επιτροπή έδωσε, πράγματι, την εντύπωση ότι στηρίχτηκε στα εν λόγω έγγραφα κατά τη διαπίστωσή της ότι η εν λόγω ενίσχυση ήταν ασυμβίβαστη με την Κοινή Αγορά και όφειλε, συνεπώς, να καταργηθεί.

29 Η Επιτροπή δεν μπορεί, σχετικώς, να επικαλεστεί την ύπαρξη, στα εν λόγω έγγραφα, στοιχείων που καλύπτονται από το επαγγελματικό απόρρητο. Εφόσον δεν δόθηκε η δυνατότητα στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να σχολιάσει τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχτεί σ' αυτά στην απόφασή της κατά του εν λόγω κράτους.

30 Ωστόσο, από τις πιο πάνω διαπιστώσεις του Δικαστηρίου αναφορικά με το δεύτερο λόγο που προβάλλει η βελγική κυβέρνηση, προκύπτει ότι η επίδικη απόφαση στηρίζεται επαρκώς σε αντικειμενικά στοιχεία που αναφέρονται στην αιτιολογία της, τα οποία εγνώριζε πλήρως η κυβέρνηση και ως προς τα οποία είχε πλήρως την ευκαιρία να διατυπώσει την άποψή της. Συνεπώς, ακόμη και ελλείψει των παρατηρήσεων που υπέβαλαν προς την Επιτροπή οι ενδιαφερόμενοι τρίτοι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, η απόφαση δεν θα μπορούσε να έχει διαφορετικό περιεχόμενο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το γεγονός και μόνο ότι η Επιτροπή αναφέρθηκε, στην απόφασή της, στις εν λόγω παρατηρήσεις, χωρίς να έχει παράσχει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος την ευκαιρία να τις σχολιάσει, δεν δικαιολογεί την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως.

31 Η προσφυγή, συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

32 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι το προσφεύγον ηττήθηκε πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart Koopmans Everling Bahlmann Joliet

Bosco Due Galmot Κακούρης O'Higgins Schockweiler

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Ιουλίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart